

STQARRIJA MINISTERJALI MILL-PRIM MINISTRU, L-ONOR. JOSEPH MUSCAT, DWAR IR-RIŻULTAT TAR-REFERENDUM LI SAR FIR-RENJU UNIT LI WASSAL BIEX IR-RENJU UNIT JOHROĠ MILL-UNJONI EWROPEA

Sur President,

Ir-rizultat tar-referendum tar-Renju Unit biex dan il-pajjiż tant importanti fl-Unjoni Ewropea johroġ minn dan il-blokk ta' pajjiżi magħqudin huwa xokk qawwi. Xokk għar-Renju Unit, imma huwa wkoll xokk għas-sistemi kollha tal-Unjoni Ewropea b'riperkussjonijiet f'kull pajjiż membru u anke dawk barra l-Unjoni.

Illum għandna rizultat. Għandna deċiżjoni ta' poplu – mhux ta' settur jew iehor fir-Renju Unit, imma ta' poplu – u rridu nirrispettaw din id-deċiżjoni demokratika. Jien l-ewwel wiehed kritiku ħafna ta' dan ir-rizultat.

Mhux se noqgħod nagħmel wisq riflessjonijiet personali.

Nirrifjuta l-argument elitist ta' min jemmen li r-referendum intilef minħabba l-anzjani jew dawk bla livell ta' edukazzjoni, jew il-ħaddiema jew xi sezzjoni oħra tas-soċjetà. L-argument li l-għażla saret mill-injorant jew minn min ma jifhimx ma jregix u jkomplu jgħaddas l-Unjoni Ewropea fil-livelli ta' arroganza li qed twassalna għal dawn ir-rizultati.

Minflok ikun aħjar nifhmu lil dawn in-nies u naġixxu biex nevitaw *chain reaction* f'pajjiżi oħra fejn ukoll jistgħu jkunu l-istess nies, forsi għal raġunijiet differenti, li jivvutaw biex johorġu. L-immigrazzjoni pereżempju hija problema, iva. Ir-reazzjoni tal-Unjoni Ewropea dwar din kienet batuta bil-konsegwenza li illum nafu kemm tiswa' meta l-Ewropa ma tiħux azzjoni fuq kwistjoni daqstant importanti għan-nies. Min jibza' mill-immigrazzjoni mhuwiex razzist. Irid iħares lejn l-Ewropa u jingħata soluzzjonijiet Ewropej, biex ingib eżempju wiehed.

L-Unjoni Ewropea trid tieħu tagħlima u tinbidel. Trid tkun waħda ħafna iktar flessibbli. Li tkun imsejsa fuq principji u valuri u tillegizla fejn jidhol il-gid komuni. Trid tifhem li kull pajjiż, anzi, kull ċittadin Ewropew, għandu r-realtajiet tiegħu li kultant lanqas il-Gvern tal-pajjiż ma jifhem, aħseb u ara kemm se jifhimhom burokratiku fi Brussell. Trid tkun Ewropa li tifhem ir-realtajiet differenti u thalli biżżejjed spazju biex id-deċiżjonijiet jittieħdu mill-Gvern tal-pajjiż. Deċiżjoni f'Helsinki, Ruma, Bucharest jew il-Belt Valletta għandhom jittieħdu mill-pajjiż mhux fi Brussell.

Irridu Unjoni Ewropea tal-*bread and butter* issues li titkellem bil-lingwa ta' kull membru ta' din l-Unjoni b'mod li tinftiehem minn kulhadd f'kull rokna fl-Ewropa.

Irrid nagħmel ukoll xi konsiderazzjonijiet politiċi dwar punti li tqajmu wara l-vot Brittaniku fuq livell ta' Unjoni Ewropea

L-ewwel nett, rajna laqgħa tal-ministri tal-affarijiet barranin tas-sitt pajjiżi fundaturi. Dan kien eżattament dak li ma kellux isir. L-Ewropa li dhalna fiha ma għandhiex tagħmel distinzjoni bejn pajjiż u iehor. L-idea ta' grupp ta' pajjiżi fundaturi hija nostalgika u sorpassata bir-realtajiet ġeopolitiċi tal-lum il-ġurnata. Intbagħat messaggħ ħażin li darras.

It-tieni nett, il-fatt li hafna mid-diskussjoni qed tiċċentra fuq il-famuż artiklu 50 juri l-istat ta' moħħ tal-Unjoni Ewropea. Bi tweġiba għall-akbar krizi politika mit-twaqqif tagħha, tiffoka fuq diskussjoni teknika.

Nifhem l-importanza tal-invokazzjoni ta' artiklu 50, iżda hemm bżonn li d-diskussjoni tiffoka fuq l-affarijiet li mmotivaw lill-maġġoranza fir-Renju Unit tivvota kontra, għaliex nemmen li daww il-motivazzjonijiet mhumiex konfinati għar-Renju Unit.

Dwar artiklu 50 fih innifsu, huwa ċar li dan se jkollu bżonn jissejjaħ. Nifhem iżda l-għażla tal-Prim Ministru Inġliż li jirbaħ il-ħin biex jagħmel dan, fuq kollox minhabba li wiehed irid jara x'effett se jkun hemm f'*landscape* politiku mibdul fir-Renju Unit, il-possibbiltà ta' elezzjoni ġenerali flimkien ma' dik li l-kwistjoni tkun waħda mis-sugġetti ta' din l-elezzjoni eventwali.

Aktar milli meta jiġi invokat Artiklu 50, li rridu nkunu ċari huwa r-rizultat taż-żewġ negozjati li jibdeu wara, jiġifieri biex ir-Renju Unit joħroġ mill-Unjoni Ewropea u sabiex jiġi definit ftehim ġdid biex dan il-pajjiż jitqies bħala *third country*.

Filwaqt li r-Renju Unit irid jiġi ttrattat b'rispett u bħala ħabib tal-familja Ewropea, ma jistax ikun parti minnha. Il-ftehim irid ikun b'mod ċar hafna anqas vantaġġjuż minn dak ta' sħubija sħiħa.

L-impatt ta' Brexit fuq Malta

Għednieha mill-ewwel. B'din id-deċiżjoni Malta għandha iktar x'titlef milli x'tirbaħ. Iżda Malta hija suċċess. Dan il-Gvern hasiblu u għamilna studji u simulazzjonijiet fl-eventwalità - li issa hija realtà - ta' Brexit. Mingħajr tlaqliq ta' xejn laqqajna Kabinett il-Ġimgħa filgħodu, l-għada tal-vot, biex nitkellmu dwar kif se nilqgħu għall-isfidi, x'opportunitajiet hemm u t-triq 'il quddiem.

Nista' ngħid li l-Gvern huwa ppreparat. Id-deċiżjonijiet li ħadna f'dawn it-tliet snin biex inkabbru l-ekonomija b'rata rekord u ma nberbqux kif xi drabi kien il-parir minn uħud f'din il-Kamra, tana ċ-ċans insewwu s-saqaf waqt li kien bnazzi fl-eventwalità ta' xokk qawwi internazzjonali.

B'hekk nishaq li qatt daqs illum ma kien importanti li pajjiżna jkollu *leadership* soda u b'kompetenza ekonomika li twettaq riformi radikali fil-qasam tax-xogħol u l-benefiċċji soċjali. L-effett ta' politika bil-għaqal jinħass l-iktar mhux meta l-baħar ikun kalm, iżda meta jibdeu iqumu l-irwiefen.

Biex inserrah ras kulhadd, l-affarijiet mhux se jinbidlu drastikament mil-lum għall-għada. Jiġifieri min jaħdem jew jistudja fir-Renju Unit, se jibqa' jaħdemu jistudja fir-Renju Unit. Il-proċess għadu ma bediex u huwa wiehed li jaf jieħu mill-inqas sentejn.

Presidenza Maltija tal-Unjoni Ewropea

Parti min-negozjati biex ir-Renju Unit joħroġ mill-Unjoni Ewropea se jseħhu fi zmien il-Presidenza ta' Malta u ahna ninsabu lesti nidhlu għal din it-tip ta' responsabbiltà u nkunu parti mit-*team* li jinnegozja fuq it-termini li bihom ir-Renju Unit joħroġ mill-Unjoni Ewropea.

Rigward x'jigri wara li jispiċċa t-terminu tal-Presidenza ta' Malta peress li warajna kellhom jidhlu r-Renju Unit għad ma għandna l-ebda ċarezza. Informalment kien hemm min wassal messagg li jista' jkun li pajjiżna jiehu l-Presidenza għal sena. Nagħmilha ċara li din mhijiex ix-xewqa tagħna bħala Gvern. Madankollu fl-eventwalità li l-Unjoni titlobna, niddiskutuha, naraw li hemm finanzjament u għajnuna meħtieġa u ma nagħlqux bibien. Hemm diversi *options* oħra li l-Unjoni tista' tmur għalihom u allura mhuiex il-lok li nispekulaw f'din il-Kamra.

Gvern aktar sod

Sur President, bħala pajjiż nista' ngħid li bil-ħruġ tar-Renju Unit se nitilfu alleat f'numru ta' setturi fosthom is-settur ekonomiku fejn il-ħsibijiet tagħna kienu jqarribu.

Min-naħa l-oħra ma konniex fuq l-istess paġna f'dak li huma l-kwistjoni għalina kruċjali tal-immigrazzjoni u politika dwar ir-Russja, fost oħrajn.

Konna qrib xulxin fuq punt li nemmen li huwa importanti aktar minn qatt qabel illum. Ir-Renju Unit kienet il-qawwa li kienet tibbilanċja milli jkollna iktar federaliżmu u ċentralizzazzjoni tal-poter lejn Brussell. Kif diġà għedt, ma naqbilx ma' Ewropa *one-size-fits-all* u nemmen li kif ġara fil-każ tar-Renju Unit, din il-mentalità iktar tbiegħed nies milli tqarribhom.

Għalhekk se nara li l-Gvern Malti jkun iktar sod fil-pożizzjonijiet tiegħu u li ma nbaxxux rasna għal kwistjonijiet li jistgħu jipperikolaw ix-xogħol u r-ritmu ekonomiku ta' Malta.

Nagħti l-kelma tiegħi lill-poplu Malti, lill-komunità kummerċjali, lin-nies tan-negozju, lill-ħaddiema Maltin u Għawdxin illi l-impenn tiegħi huwa li nibqa' nkun sod fil-pożizzjonijiet kollha illi Malta dejjem żammet dwarhom mal-Unjoni Ewropea. Dak huwa l-impenn tiegħi u ta' dan il-Gvern, dak huwa dak li ħa nkun qed nagħmel flimkien ma' shabi kollegi Ministri f'kull forum Ewropew.

Se nidhol fil-qosor fuq setturi speċifiċi biex nikkonferma lil dan il-Parlament li nafu x'inhuma l-isfidi u nafu x'inhuma s-soluzzjonijiet ukoll.

Banek Maltin

Tlabb lill-Gvernatur tal-Bank Ċentrali, il-Professor Josef Bonnici, biex jagħti *briefing* lill-Kabinett dwar l-*exposure* li jistgħu jkollhom il-banek Maltin wara Brexit.

Il-Gvernatur ikkonferma li ma hemm l-ebda periklu għall-banek Maltin f'termini ta' likwidità jew problemi oħra li jistgħu jinqalgħu.

Hawn nixtieq inserraħ moħħ kulhadd li l-istituzzjonijiet finanzjarji tagħna huma b'saħħithom anke wara l-vot fir-Renju Unit.

Eżenzjoni tal-VAT fuq l-ikel u l-mediċina

Punt qasir dwar l-eżenzjoni li Malta kellha milli ddaħħal VAT fuq l-ikel u l-mediċini li kienet sa ftit taż-żmien ilu marbuta mal-eżenzjoni li kellha r-Renju Unit. Din id-deroga li kellna

saret waħda permanenti wara r-recast li sar tal-VAT Directive u allura ma hemmx riskju li nitilfuha.

Maltin fir-Renju Unit

Hemm madwar 27,000 Malti li kienu intitolati jivvotaw fir-Renju Unit. Minnhom li għandna registrati bhala studenti għandna 1,025 studenti li qed jagħmlu xi tip ta' kors fir-Renju Unit. Fis-sentejn li gejjin dawn mhu se jinbidlilhom xejn. Kemm-il darba r-Renju Unit johrog mill-Unjoni Ewropea, student Ewropew, inkluż dak Malti se jiġi mitqies bhala *third country national* u se jiżdiedu l-mizati, saħansitra jistgħu jirdupjaw.

Hemm żewġ soluzzjonijiet għal din il-problema.

L-ewwel nett, nifhem li se jkun hemm xi tip ta' ftehim fuq livell Ewropew kemm għall-istudenti Ewropej li jistudjaw fir-Renju Unit u anke studenti Brittanniċi li jistudjaw u jgħixu f'pajjiż Ewropew. Jekk dan ma jseħx, inkunu aħna li naħdmu biex nidhlu fi ftehim bilaterali bejn Malta u r-Renju Unit.

Min-naħa l-oħra qed naraw opportunità li ladarba jogħlew il-mizati fir-Renju Unit, allura Malta bhala pajjiż fejn għandu bhala lingwa ewlenija l-Ingliż, jiġu iktar studenti jistudjaw f'Malta.

F'dan ix-xenarju, huwa importanti ħafna investment bħal ma hi l-Università ta' Barts f'Għawdex li kkonfermaw li dak miftiehem sal-lum se jibqa' għaddej. Nappella hawn biex l-Oppożizzjoni tifhem kemm konna għaqlin meta gejna biex nagħzlu *partners* bħal Barts u tiegħaf tipprova ttelef opportunitajiet lil Malta u lil Għawdex.

L-istess kif ikkonfermawlna li m'hemmx problemi mill-investment tagħhom Easyjet u SRT li din il-gimgha ffirmaw ftehim gdid mal-Gvern Malti fil-qasam tal-avjazzjoni.

F'dawk li huma haddiema li jaħdmu u jgħixu fir-Renju Unit, is-sitwazzjoni tagħhom ukoll mhux se tkun qed tinbidel fis-sentejn li gejjin. Fil-qasam mediku mhux naraw li se jkun hemm problemi minhabba *shortage* dinji ta' haddiema f'dan il-qasam. Min-naħa l-oħra nemmen li bhala Unjoni nsibu ftehim mar-Renju Unit dwar haddiema Ewropej fir-Renju Unit u viċi-versa. Jekk ikun hemm bżonn naħdmu għal ftehim bilaterali.

Bl-istess mod il-haddiema Brittanniċi f'Malta mhux se jaraw l-ebda bidla fejn jirrigwardja lilhom.

Pazjenti Maltin li jitolgħu għal trattamenti fir-Renju Unit

F'dak li għandu x'jaqsam ma' pazjenti Maltin li sal-lum nibagħtuhom fi sptarijiet fir-Renju Unit biex jagħmlu trattamenti speċifiċi, inkluż *cancer*. Din ir-realtà ilha ssir 40 sena. Tajjeb illi ngħidu li dak il-ftehim mhuwiex ftehim li huwa ggvernat mill-Unjoni Ewropea. Izda huwa ftehim bilaterali u allura mhu naraw l-ebda bidla f'dawn iċ-ċirkostanzi.

Social security u pensjonijiet

Baqgħalna numru sew ta' pensjonanti Maltin li jieħdu pensjonijiet mir-Renju Unit u bil-maqlub Brittanniċi li jieħdu pensjonijiet f'Malta. Is-sitwazzjoni hija waħda fejn mhux se jkun

hemm bidla. Hemm ukoll ftehim bilaterali li xorta jrid jiġi rivedut għax huwa *superseded* minn ftehimiet mal-Unjoni Ewropea. Dan huwa qasam li se nkunu qed ninnegożjaw, m'għandniex problemi maġġuri iżda għad ma għandniex viżibilità biżżejjed biex inkunu nistgħu nagħtu risposti ċari għalissa.

Rata tal-Isterlina fis-swieq internazzjonali

Ir-rata tal-Isterlina waqgħet fis-swieq internazzjonali kollha. Għedt mill-ewwel li rridu nkunu kawti u ma nġaġġlux u kien hemm anke l-assigurazzjonijiet mill-Bank of England biex jikkalma s-swieq. Imma d-daqqa hemm qiegħda.

Ir-rata tal-Isterlina taffettwana direttament fit-turiżmu. Se jolqot id-disposable income u *spending power* tat-turist Brittanniku. Irridu nħarsu f'liema livell se tistabbilizza l-Isterlina. Mhux se jkollna impatt immedjat għax il-maġġoranza tat-turiżmu mir-Renju Unit mhux *last-minute*. Għalhekk il-Ministeru tat-Turiżmu u l-Awtorità tat-Turiżmu qed jikkellmu mal-operaturi turistiċi biex nilqgħu mill-ewwel għal kwalunkwe impatt li jista' jkollna.

Kumpaniji f'Malta li jiddependu mill-esportazzjoni lejn ir-Renju Unit

Permezz ta' Malta Enterprise konna qed nimmoniterjaw u identifikkawna madwar ħames kumpaniji li jesportaw b'mod qawwi ħafna lejn ir-Renju Unit.

Dawn il-kumpaniji f'daqqa waħda sabu li l-prodott tagħhom sar iktar għoli. Irridu nibqgħu nimmoniterjaw dawn il-kumpaniji u naraw l-Isterlina f'liema livell se tistabbilizza. Se nkunu qed nibdew negożjati ma' dawn il-kumpaniji biex naraw kif nistgħu ngħinu bl-aħjar mod fil-limiti possibbli.

Opportunitajiet

Hemm min-naħa l-oħra opportunitajiet li aħna lesti li nkunu lesti immedjatament biex naħdmu halli ngħibu lejn pajjiżna. Nemmnu li Malta tista' tkun waħda mil-*gateways* Ewropej għar-Renju Unit. Tista' tkun u nemmnu li hemm l-ispazju biex Malta tkun pont ewlieni għall-kummerċ bejn ir-Renju Unit u l-Unjoni Ewropea.

Fir-realtajiet il-godda u l-esigenzi godda jistgħu jinholqu kumpaniji u ftehimiet oħra fil-pjattaforma li għandna tal-Commonwealth fejn bħalissa għandna l-Presidenza, u warajna se tiegħu l-Presidenza r-Renju Unit.

Hemm opportunitajiet fl-oqsma tas-servizzi finanzjarji u *gaming* u diġà bdejna naħdmu *on the ground* biex nitkellmu mal-*providers*. Hemm opportunità b'mod partikolari fil-qasam tal-asset management għax huwa settur li nemmnu li Malta tista' tkun attraenti u nistgħu nkunu bażi Ewropea effettiva alternattiva għar-Renju Unit, fl-Unjoni Ewropea.

Helpline

Minn għada filgħodu se jkollna helpline biex kull min għandu xi dubju u mistoqsijiet dwar Brexit inkunu nistgħu nagħtu risposti ċari.

Din se tkun reklamata immedjatament u se jintuża primarjament is-sit elettroniku servizz.gov.mt jew inkella jċemplu fuq il-linja tal-Gvern 152.

Konkluzjoni

Propriu għada se nkun qed immur Brussell fejn se nattendu Kunsill Ewropew kruċjali għall-futur tal-Ewropa.

L-Unjoni Ewropea għandha problema. Għal din il-problema ma hemmx soluzzjoni waħda. Hemm, u għandu jkun hemm, sebgħa u għoxrin soluzzjoni differenti.

Id-dizappunt tiegħi personali huwa kbir ħafna għall-eżitu tar-referendum. Fuq bażi umana u ta' ħbiberija għandi kull simpatija lejn il-Prim Ministru David Cameron li sibtu bħala kollega importanti fuq il-mejda tal-Kunsill Ewropew. Nixtieq nawgurulu futur mill-isbaħ u niringrazzjah tal-ħegħa li dejjem wera fil-kawzi li kien jemmen fihom.

Madankollu nibqa' pożittiv u nemmen tassew li l-Ewropa għandha tirreagixxi bil-qawwa kollha u tifhem li żball f'dan l-istadju jista' jwassal biex iktar pajjiżi u partiti estremi jwasslu għal sitwazzjonijiet simili għal tar-Renju Unit.

Insostni li s-soluzzjoni mhijiex kliem bombastiku bħal 'aktar Ewropa' iżda hija li nzommu f'moħħna li kull deċiżjoni li tittieħed tolqot kull rokna, f'kull pajjiż Ewropew u tolqot ukoll mill-iktar persuna mogħnija b'ċertifikati u dottorati, sal-aktar persuna umli li taqlagħha u ticolha jew saħansitra ma taqlagħhiex u temmen li postha ħadulha immigrant.

Ejja kollha flimkien niġbdu ħabel wieħed fl-interess nazzjonali. Il-livell ta' preparazzjoni, il-kompetenza ekonomika u l-kwalitajiet ta' *leadership* ta' dan il-pajjiż għandhom iwassluna biex inkomplu nsostnu t-triq ta' suċċess li qabad pajjiżna.